

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו ז"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

סכנו
להודות
סג"ר רבינו
אליעזר פאפו
זע"א, מח"ס
"פלא יועץ"
ועוד

פרשת קרח תשפ"ג

וידוע שעקר ההספד הוא יעו שהצדיק נתפס בעון הדור, צריך שהיה יתן אל לבו בשלי-
הצער הגדול הזה וישבו בתשובה, ועל ידי זה יש עליו להצדיק אף כי אחרי מותו אינו הפשי
מן המצות, כי כל המצוה את הרבים וכות הרבים תלוי בו (אבות פ"ה מ"ח), מה שאין פן
אם המתעצל בהספדו של חכם, הצדיק טובע דין וגם דמו הנה נדרש נפש תחת נפש, ועל ידי
ההספד נצול מן הענש.

ואפשר זה רמז הכתוב "וישלח משה", משה נטריקון - מ'ו' ה'ש'מים - "לקרוא לדתו" הוא
התלמיד חכם העוסק בדת האל, "ולאביהם" הם הצדיקים, כמו שאמרנו רבותינו זקונם לברכה
(ברכות יז): על פסוק (ישעיהו מו יב) "אביהם לב הרחוקים מצדקה", "ויאמרו" - י אמרה
צדיקים לעשות הספד ולומר וי, והטעם הוא "לא נעלה", כי התורה חסרה יתירה ולא נעלה
שאין לנו תמורתה, אם בן לא נעלה, שעל ידי זה לא נעלה מן העולם, ונחיה חיים טובים
וארורים, כי זהו רצון אמן.

**"ויאמר משה בזאת תדעו כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה בי לא
מלבי. אם כמות כל האדם זמותו אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ה'
שלחני". (טז כח-כט)**

הנה היצר הרע מפתה לאדם בדרך החביב לו כי תאנה הוא לעינים ונחמה, ואומר שמח בחזה,
ומראה לו כי כמשה כבוד וקבד על תורה ומצות, ובהפקדיא נחמה ליה. אמן האדם יתן אל לבו
כי לא נברא לכה, ואדם לעמל יולד - לעמל של דברי תורה (סנהדרין טז): והכל לפי החשבון
היו מחשב הפסד מצוה כנגד שקרה (אבות פ"ב מ"א), ויזכר לו יום המיתה (ברכות ה). וגם
משפטים ודינים קשים אחר המנות, וזכה בלה גרש יגרש את היצר הרע.

ואפשר זה רמז הכתוב "ויאמר משה", בתבת "משה" רמזו סור מרע ועשה טוב, כי משה
מלשון הסרה מן הרע, כמו "לא ימיש מתוך האהל" (שמות לג יא), וגם המשקה אל הטוב,
כמו "מן המים משיניהו" (שם ב). וכדי לדעת אזהרה דרך ישרה ואיון דרך עשה, "בזאת
תדעו", על ידי התורה שנקראת "זאת" תדעו, דכלא בה, וצריך האדם שיתן אל לבו "כי
ה' שלחני" אל העולם הזה "לעשות את כל המעשים האלה", "אלה" - אלה (במנות כא).
לעשות כל התורות והחקים והמשפטים אף כי קשה לעמוד בכלם, "כי לא מלבי", כי הלב
חומד תאוה ותענוגי והכלי העולם הזה, ואני צריך לעשות הפך רצון לבי בשאני חושב "אם
כמות כל" היצורים בעלי חיים גם "האדם זמותו", שאם היה מיתה האדם כמיתה הבעלי
חיים אשר אין אחריהם דין וחשבון, עם כל זה "אלה" לשון קשה, כל שכן "פקדות כל האדם
יפקד" שמיו האדם גם אחר המנות יש פקודה דין וחשבון מה נעשה "כי יקום אל ובי יפקד
מה נשיבתי" (ע"פ איוב לא יד), האם נוכל להשיב "לא ה' שלחני"? הא ודאי לא, ואם בן כל
אשר בכחה עשה.

**"אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על
המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחוח לה". (יח יז)**

תאור ותענוגי עולם הזה יוכל האדם להנות בהם ולמצוה תחשב לו ונטול עליו שבר בעשותו
הכל לשם ה', ועל זה נאמר (הושע יז) "צדיקים ילכו גם ופושעים יכשלו גם".
ואפשר זה רמז הכתוב "אך" לשון צער וגונג מלבו, כמו שפרש רש"י על פסוק (בראשית ז
כג) "וישאך אך נח". ומה הוא הצער? "בכור שור ובכור כשב ובכור עז", שעושה עקר וראשית
אצלו שור, רמז לאכילה, וכמו שאמר הכתוב (משלי יד ד) "ורביתבואות בכת שור", וכשב הם
המלבושים, כמו שאמר הכתוב (שם כז כו) "כבשים ללבושך", ועו הוא הממונ, כמו שאמר
הכתוב (שם יח כג) "ועשיר יענה עזות". "לא תפדה", על ידי זה לא תפדה נפשו מרדת שחת.
אמן יש מצואות שיהיה מצוה ונטול עליה שבר, והינו "כי קדש הם", שעושה לשם מצוה,
לשם קדשה, "את דמם" דהינו הפסלות, בונה רעה שלחם, "תזרק על המזבח", שלא תעשה
למלאת תאוה וצורך אלא תהיה זוכה יצרה, "ואת חלבם" הטוב והמבחר, דהינו מחשבה טובה,
"תקטיר" תעשה קשר וניחוח, כמו קטיר קשר וניחוח - קשר אני רואה כאן (במנות סא). ועל
ידי זה "אשה" נטריקון - אכילה שמלות הזין "לריח ניחוח לה", שתעשה בהם נחת
רוח לבורא.

**"ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם מי כל העדה בקם קדושים
ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'. וישמע משה ויפל על פניו". (טז ג-ד)**

נראה לפרש על פי מאי דקומא לן (בבא בתרא ק"ט): אין חולקין כבוד לתלמיד במקום
הרב, ואי פליג ליה רביה יקרא שרי -] ואם חולק לו רבו כבוד, מתר לחלק לו כבוד בפני
רבו].

וזה ארו "ויקהלו על משה ועל אהרן" מפני הגדלה שלקחו לעצמם, "ויאמרו אליהם
רב לכם" שהוא הקדוש ברוד הוא, ואין חולקים כבוד לתלמיד במקום הרב. ואם תאמר
שחלק להם כבוד בסיני שקבלו עשרת הדברות, לזה אמר "כי כל העדה בקם קדושים",
בקם שמעו בסיני "אנכי" "לא יהיה לך", ואין הכי נמי שאם היו רוצים היו שומעים כל
עשרת הדברות, אלא שהם לא רצו ואמרו "דבר אתה עמנו ונשמעה", והכא הדין כפני
רבו, שהרי "ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'". הפך הדין. "וישמע משה ויפל על
פניו" להורות דפליג ליה רביה יקרא, ופני הסרסור לא היו יכולים לראות.

או נאמר "ויאמרו רב לכם", הגדלה שלכם אינה אלא "כי כל העדה בקם קדושים ובתוכם
ה'", שהרי כשחטאו ישראל בעגל, אמר הקדוש ברוד הוא למשה (שמות לב ז) "לך רד"
- רד מגדלתה, לא נתתי לך גדלה אלא בשבילכם, כמו שפרש רש"י (שם), וכיון שעקר
גדלתם מפני ישראל, אם בן "ומדוע תתנשאו על קהל ה'". "וישמע משה ויפל על פניו",
לרמו להם שפניו למטה ולא רמו עיניו ולא גבה לבו.

או נאמר על פי מה שאמרנו בגמרא (יומא כב:) אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם בן
קפה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם יתגאה אומרים לו חזר לאחוריה.

וזה ארו "רב לכם", הגדלה שלכם הוא מפני "כי כל העדה בקם קדושים ובתוכם ה'",
ואין מי שקפה של שרצים תלויה לו מאחוריו אלא אתם, ואם בן "מדוע תתנשאו על
קהל ה'", חזר לאחוריה. "וישמע משה ויפל על פניו", לרמו להם שהגדלה שלו לא מפני
שקפה של שרצים תלויה לו מאחוריו, אלא מפני שה' דבר עמו פנים אל פנים, עד שמפני
זה קרן עור פניו, ופני הסרסור לא היו יכולים לראות.

או נאמר על פי מה שאמרנו בגמרא (יומא ט.) כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה,
אלא מה אני מקום "אשר ישכבון את הנשים" (שמואל א' ב כב), מתוך ששהו את קניהם
מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבום.

וזה ארו "רב לכם" להספיק להקריב את כל קרבנות קני זבות ויולדות, כי גם משה שמש
בקהנה, "כי כל העדה בקם קדושים ובתוכם ה'" וכלם מקומים מצות הקרבנות, "ומדוע
תתנשאו על קהל ה'", אלו הנשים, כמו שאמר הכתוב (דברים כג ד) "לא יבוא עמוני
ומואבי בקהל ה'", שמעלה עליהם הכתוב כאלו שכבום. וזכה ימתק מאמרם זקונם
לברכה (במדבר רבה יח ט) שאמרו "וישמע משה ויפל על פניו", מלמד שחשדוהו באשת
איש, הכונה שחשדוהו בדרך שמעלה עליו הכתוב כאלו בא על אשת איש.

"וישלח משה לקרוא לדתו ולאביהם וכו' ויאמרו לא נעלה". (טז יב)

הנה עקר ההספד על פטירת הצדיקים הוא מפני שתלמיד חכם שמת אין לנו תמורתו
(ירושלמי ברכות פ"ב ה"ח) ותורה אלא ומדלדלא -] והתורה הלכת ומדלדת. או נאמר,
חייב הספד הצדיק הוא כדי להנצל מן הענש, כמו שאמרנו רבותינו זקונם לברכה (שבת קה):
כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקברו בחייו, וצריך להבין, מוזכא מיתו להו -] מנין להם
לרבותינו זקונם לברכה שזה הענש יאות למי שמתעצל בהספדו של חכם? ונראה שמצינו
בדדמי לזה -] בדומה לזה, כמו שדרשו רבותינו זקונם לברכה (שבת פח.) על פסוק (שמות
יט יז) "ויניצנו בתחתית ההר", מלמד שפכה עליהם את ההר כנגיית ואמר להם, אם אתם
מקבלים את התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתם. נמצא שאם לא היו מחבבים את
התורה ולא היו מקבלים אותה, ענשם היה להקבר חיים תחת ההר, וכל המתעצל בהספדו של
חכם, מוכרח שהספה הוא מפני שאינו מחבב את התורה, אם בן בדין הוא ראוי לקברו בחייו.
ובפרוש אומר עוד ראה לזה הענש, כמו שאמר הכתוב ביהושע "ויקברו אותו וכו' מצפון
להר געש" (יהושע כד ל). מלמד שרגש עליהם ההר להרגם (שבת קה): והינו שהיה
נופל עליהם וקברם חיים.

"ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודָמָן וּבְאִירָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן". (טו, א)

ויקח קרח לקח עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה, לעורר על הנהגה. וזה שתרגם אנקלוס, ואתפלג נחל משאר העדה להחזיק במחלוקת. רש"י.

ידוע כמה שנאו המחלוקת, כמפרש בדברי רבותינו זכרונם לברכה הקדושים, ולפי חמר שבו כמה וכמה צריך האדם להתחזק ברב עז ותעצומות להתרחק ולברח ממנו כבוד מן המנות. והנה מי שלא בא לידו לעשות מחלוקת, אל יתהלל כי אם בזאת יתהלל המתהלל - באשר יהיה לו סבה גדולה לעשות מחלוקת, כגון שחוטאים כנגדו בגופו או במקומו או בכבודו, ואף על פיכך הוא מן הנעלבים ואינם עולבים, שומעים הרפתם ואינם משיבים (שבת פח:), אשר עליהם התוב אומר (שופטים ה, לא) ואהביו בצאת השמש בגברתו. וידוע מה שפרשו על פסוק (איוב כו, ז) תולה ארץ על בלימה, שאין העולם מתקיים אלא על מי שובלם פיו בשעת מריבה (חולין פט, א). והו' בעוון גבר אויב היצר הרע של המחלוקת על עסקי חנם, כי לפי האמת הכל הכל ורעות רותה, כי מה יתן ומה יוסיף הכבוד שיכבדוהו או הביזיון שיבזהו אדם אשר לתבל דמה.

ומי יתן והיה שכאשר יהיה ריב בין אנשים, האחד מהם אם היה ירא-השם ורודף שלום, גם את השני היה מביאו לדרך שלום, כי אי אפשר למחלוקת להתקיים והוא באהה, אבל דא עקא, כי יצאו אנשים יחדו, שניהם שוים לרעה, וכל אחד מתנשא לאמר אני גדול, ולמה אשפיל את עצמי ואשאר אני תחתיו, ומתוך כך המחלוקת פרה ורבה, שהרי אמרו (סנהדרין ז, א) האי תגרא דמי לבדקא דמינא, כיון דרוח רוח. ולו חקמו ישפילו שהמשפיל עצמו לרדף שלום, הוא העולה מעלה מעלה.

ה כפולה ומכפלת כי יהיה ריב בין איש לאשתו. וידוע כמה שקדו חקמים וכמה תקנות עשו מפני דרכי שלום, ובפרט מפני שלום הבית. ושמו של הקדוש-ברוך הוא, שנכתב בקדשה, התייר למחקו כדי לתן שלום בין איש לאשתו, וממנו נלמד כמה צריך האדם שישבל בשביל שלום הבית. ולעולם כשיש דברי ריבות, מן הגדול צריך שיבוא השכל ויגער בהשטן, ואל יחזיק במחלוקת, אלא יהא אוהב שלום ורודף שלום, כלי-שכן בין איש לאשתו, שדעתן של נשים קלות, וחיובא רמזא על האיש, שהוא בר דעת, למחל על עלבונו ולהשפיל עצמו לכבוד קונו ולרדף שלום בכל כחו, כי רבה רעת המחלוקת בתוך הבית, שגורם רעה לעצמו ולרועו אחריו. ואוי לו לפגום את רועו, שגורם שיהיו בניו בני מריבה, בני שנאות הלב.

ולכן לו בכח יגבר איש לבקש שלום הבית, ויעשיר איש כי ורבה כבוד ביתו. וכל-שכן וקל-יחמר שלא להחזיק במחלוקת נגד הרבים, אף אם יראה לו שעוברים עליו את הדרך ועושים לו נגד הדיו, הדיו עם הרבים, כי הן אל כביר לא ימאס (איוב ה, כ) ואם לכל העברות צריך לעשות גדר לגדר ומשמרת למשמרת, על אחת כמה וכמה לענין המחלוקת לפי חמר שבו. וכשם שצאמר (תהלים לו, טו) בקש שלום ורדפהו, כל קבל דנא הרחק מן המחלוקת, וברח לך ממנו כבוד מן האש, כי אש היא עד אבדון תאכל.

תפלה בצבור

איש המתפלל עם הצבור, מבטח לו שתפלתו רצויה ומקבלת פמות שהיא, ואין מדקדקין אחריה. ואפלו אם הוא איש רע, נבזה ונמאס, הן אל כביר לא ימאס, וגם אשור נלוח, כמה מצוות הכלולות בה ונלוות עמה, כל אחת שוה כמה וכמה. לא כן המתפלל ביחיד יאבד טובה הרבה, ואין תפלתו מקבלת לפני שוכן רומה, אלא אם-כן הוא שלם והיא שלמה. מי זה ערב אל לבו להתפלל ביחיד שלא במקום אנוס גמור, והכל לו, הולך חשכים ואין נגה לו. ולעולם תפלת הרבים חשונה, שאינו דומה מרבים העושים את המצוה (תו"כ ורש"י בחוקותי כו, ח).

וכבר אמרו בש"ס (ברכות ו:ו) על מי שלא בא לבית הכנסת, שעליו הכתוב אומר (ישעיהו נ, י): "אשר הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם ה'", שהיה לו לבטח בשם ה' ולא בטח. ואשר יהיה ישראל, כלם מאמינים כי ה' הוא הנותן כח לעשות חיל.

הנה כן בו, מי פתי יאמין שהמקצר בעבודת בוראו ומבטל תפלה בצבור ירויח יותר, והמתפלל בצבור יפסיד, זהו דבר שאין הדעת סובלתו, השופט כל הארץ לא יעשה משפט? רק שהיצר הרע אהו שמורות עינים ומראה רוח יותר כשהלך לעסקו בעת תפלת הצבור, אך לפי אמת הגמור לא העדיף המרבה והמקעיט לא החסיר, והבוטח בה' חסד יסובבנו.

והו' בעוון, נעשה כהתר לרבים מעמי הארץ להתפלל ביחיד, עד שאין משתדלים כלל להתפלל בצבור כי אם ביום שמוציאין ספר תורה ואפלו בלא אנוס, ובחורים להיות יושבי קרנות ובשוקים וברחובות, ולהתפלל ביחיד תפלה חטופה ושלא בעונתה.

ובפרט בתפלת מנחה וערבית פשתה המספחת הרבה, ואין מחשבין שכר מצוה אפלו כדי שוה פרוטה לפי שאינו בעוון, ומסוג זה הוא גם כן בטול תורה. ומי יתן והיה לבכם לבחר הרע במיעוטו, ולהשתדל להתפלל בצבור לפחות בזמן שאין להם הפסד קמון על ידי כך, אפלו יהיה יום בשנה יקבלו שכר טוב, ויקל בעת משקל מה שמבטליו תפלה בצבור במקום הפסד קמון.

ולו חקמו ישפילו כמה מצוות מאבדים הנחמדים מזעב ומפו רב, בהתפללם ביחיד, כגון ענית אמנים ויהא שמיה רבא וברכו וקדשה, ואם מתפלל בביתו מאבד מצות ישיבת בית הכנסת, ועל הכל כי "הן אל כביר לא ימאס" (איוב לו, ח), וכגון אגן יתמי ויתמי המלאים עונות וחסרי מדע להתפלל תפלה כתקונה, ראוי לנו שנסתדל ברב עז ותעצומות להתפלל בצבור, ואולי יש תקנה שיהיו לרצון אמרי פינו.

אורות אלים

ספרו של רבינו אליעזר פאפו זיע"א בהוצאה מפוארת עם ציורים מקורות והוספות רבות.

בית תפילה

ספרו של רבינו אליעזר פאפו זיע"א עם הוספות מכתב יד המחבר בהוצאה מפוארת עם ציורים מקורות והוספות רבות.

להשיג בחנויות הספרים ובפלאפון 052-7674242